

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtrleta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za polleta 2 gld. 20 kr., za četrtrleta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 19. decembra 1866. ~

Gospodarske stvari.

Današnji stan gozdov. *)

Po vsi Evropi, razun Rusov, tožijo, da lesa zmanjkuje in da se je zelo podražil. Na Dunaji, postavimo, je veljal prvo četrto tega stoletja seženj drv za kurjavo 4—6 gold. in so o draginji govorili; zdaj je prišel na 32 gold. Pri nas se je pred 40 leti hrast kupil za 5—8 dvajsetic, kakoršen zdaj velja 18—20 gld. itd. Tako po vseh krajih strašno raste cena lesa, ki pred sto leti in prej ni skorej nobene cene imel, in strah nas obhaja le misliti, kaj da še bo, posebno ker se še nismo navadili z lesom bolje gospodariti in varovati ga. Veliko gozdov je minulo, drugi so zelo redki, in kjer je še pred nekaj leti dovelj lesa bilo, tam so zdaj goličave ali pa polje; po družih bolj gorkih krajih pa so iz hostnih gričev naredili vinogorice itd.; lesa je čedalje manj, potreba lesa pa čedalje več.

Kaj je neki tega krivo? Tej zastavici ni težka uganjka.

Pomnoženje ljudstva. V sedanjem stoletju so se ljudstva po dolgem miru zelo pomnožila; nove družine in nove hiše so vstale, ki vse lesa potrebujejo in brez njega biti ne morejo. V primeri pa, kakor se ljudstva množijo in razširjajo in nova posestva, nove hiše, nova poslopja narejajo, ginejo gozdi.

Veliko fužin, veličih in majhnih kovačnic in plavžev in fabrik, in na zadnje še železnice požró v kratkem cele gozde.

Služnost gozdov ali servituti. Kar je toča za polje, to so servituti za gozde; kajti sekira grajščinska pa kmetova udriha po lesu, da se Bogu smili, kar največ more.

Toliko novih cest, ki so sicer velika dobrota deželi, polajša ljudem prodajo lesa v tuje kraje; saj vemo, koliko lepih hrastov je v kratkem od nas zginilo, tako, da so zdaj že prav redki, in jih za-se nimamo.

Sploh slabo gospodarstvo in potrata lesa. Po stari navadi se namreč a) pri podiranju dreves poškodovanje družih dreves nič ne varuje; b) izbirajo se tudi za kurjavo najlepša in še rašča drevesa; za ostarična, kljukasta in zavita nihče ne mara; c) polena se delajo dolga, da jih pri kuhi pol brez potrebe zgori; d) dostikrat gorí na ognjišču že celo uro, predno se kaj pristavi; e) za trske, kjer po kmetih ž njimi svetijo, se porabijo nerodno najlepša in najpravnejša drevesca, hrastiči, breze in drugo, in groza je misliti, koliko jih po tej poti vsako leto mine, namesti da bi kake veje in vrhe, bolj brez škode, za kaj tacega rabili; f) veliko lesa potratimo za prazne reči, postavimo,

za mlaje; g) veliko lesa zgnjije, sperí, strohni po sami zanikrnosti; h) veliko lesa gré za plptove in za ograje, kjer brž strohni, namesti da bi si naredili žive meje, ki dolgo trpé; i) za kole v vinogradih puščajo, kar je najbolj moč dolge kole, da trtam senco delajo in trohné, namesti da bi kratke delali in bi eden za dva, tri zallegel. Neznano veliko mladega lesa mine vsako leto za vinograde brez prave potrebe; k) živina, ki jo po hostah pasejo, vés novi zarod popolnoma objé in končá, in se s tem komaj enkrat ali dvakrat najé.

Kebri, gosenice nektera leta veliko lesa končajo ali pa vsaj v rašči zadržujejo in ga ostaričijo.

Še vedna neskrbnost za novo zaredbo lesa v izsekanih gozdih, in zanemarjenje umnega oskrbovanja gozdov.

Vse to in drugo pomaga les in gozde zatirati. Ali les ne doraste v treh mesecih, kakor konoplje; torej se taka potrata in neskrbnost pri sedanjih večih petrebah brž pozná in čuti.

Nismo sicer še ravno na koncu s svojim lesom, in iz tujih dežel ga še ne bomo precej potrebovali; pa zadnji čas je izbuditi se, svojo staro navado zapustiti, in lesa ne le bolj varovati, ampak tudi za nov zarod skrbeti.

Dajo se zanemarjeni gozdi v boljši stan djati; dá se tudi pri veči sedanji potrebi toliko lesa, kolikor ga potrebujemo, prihraniti in privarovati, če hočemo poslušati um in pamet, in si to tako važno reč bolj k srcu vzeti in gozde oskrbovati.

Pa kaj je storiti, da pridemo na bolje?

Naj se gozdne postave, ki so dobre in potrebne, zvesto spolnujejo, da se bo les po umnosti in potrebi sekal, ne pa po volji nevednih, lakomnih in hamlastih ljudi tratil in zatiral, in naj se pomisli, da zdaj že les ne gré več le v posamezno, ampak tudi v občno deželno gospodarstvo.

Naj posestniki gozdov rašči les varjejo, in naj za kurjavo bolj dostojni ali sicer za drugo rabo nekazni les rabijo in prodajajo.

Naj redke ali izsekane prostore v gozdih ali z mladimi drevesci obsadé, ali pa s semenom obsejejo, da prazni ne ostanejo, po izgledu Angležev, ki namesti posekanega drevesa brž družega posadé.

Naj se, posebno v mladih hostah, živina ne pase, ki v malih urah neizrečeno škodo naredí, ker mlado drevje brž objé in končá.

Naj kmetiški gospodarji v svojih hostah sami po umnosti odkazujejo, kaj in kako naj se seka, da škode ne bo; ker nevednim poslom in večí del tudi družim ljudem ni veliko mar škode, ki jo storé.

Naj iz gozdov iztrebijo krevljasti, dostali, nekazni les, da bo kazno drevje brž in lepše rastlo, in da ne bo ostaričilo.

*) Gledé na razprave kranjskega deželnega zbora poslednji teden priobčujemo ta poduk. Vred.

Naj se ne grabi vsako leto listje po navadnem kraju, da se bo lesu gnojilo.

Naj vsak pri sebi pomanjša, kolikor more, potrebo lesa; posebno pa naj gospodarji gledajo, da se pri kurjavi in sicer nič ne potrat, in da se tudi sicer lesa nič po nepotrebnem ne spridi.

Naj se zaredé žive meje, ki so lepše in trdnjše od sklanega ali zdrobljenega lesa, da ne bo treba vsako leto graditi in lesa tratiti in zatirati.

Naj se za kole nasadí dovelj dobrih vrb ali akacij, ki naglo rastejo, lepo, dolgo in trdno kolje dajo, namesti hrastovega, kostanjevega in družega lesa, in naj se v vinogradih po izgledu nemških dežel raji rabi bolj kratko kolje, da ga bo manj treba, in da ga manj strohni, tudi trtam, ki solnce ljubijo, manj sence dela, in naj ga v jeseni po trgatvi pod streho spravijo, da bo dalje trpelo; ker pozimi ne bo gnjilo, in trte bodo poglegle in manj pozeble.

Ker se premog in šota nahajata sèm ter tjà, in ju je obojega pod zemljo veliko več, kakor smo dozdej mislili, naj se ondi, kjer se lahko dobta, ki veliko vročine dasta, namesti lesa za kurjavo obrneta.

Po tem takem se bo vsako leto silno veliko lesa prihranilo in lepo zredilo, in gozdi bodo kmalu v boljšem stanu.

Občinske stvari.

Okrajni zbori na Štajarskem. *)

(Dalje.)

Taki zbori, kakor smo je opisali zadnjikrat, delovali bodo odsihmal, po eden v vsakem okraji namesti cesarske okrajne uradnice; dovoljeno je pa tudi, da se jih več napravi po deželnih postavah. Dokazano je tudi bilo zadnjikrat, kako važne so njihove naloge, tedaj bo tudi ravno tako važno, da se delo zaupa pravi možem. Zatoraj podam

nekaj vrstic o volitvah.

Tudi o okrajnih zborih moremo Slovenci reči, da nismo dobili po postavi one veljave, ki nam gré; al kaj bi pomagalo, sedaj postavijo presojevati? Delati moramo, da si ohranimo saj toliko prostora, kolikor se dá pridobiti po živem delu.

Okrajni zbor bo sestavljen iz 24–36 poslancev, ki se izberejo:

- a) od posestnikov velikih zemljišč;
- b) od posestnikov velikih obrtnij ali kupčij (oboje se mora tako razumeti, da se posestvo imenuje veliko, ako plačuje saj 60 gld. štibre na leto);
- c) od mest in trgov okraja;
- d) od vesí okraja.

Vsak oddelek teh volivcev izvoli četrti del okrajnih poslancev. Res težko, in pri prvi volitvi skoro nemogoče bo Slovencem v svoji lastni zemlji po tej postavi večino doseči v okrajnih zborih. Če hočemo tedaj saj nekaj opraviti, morajo se zbirati v vsakem okraji rodoljubi ali koj sedaj ali saj takrat, ko bodo izdelani in razglašeni od vladinih uradnikov zapisniki volivcev vsakega oddelka. To delo se mora v vsakem okraju posebej opraviti, in vsak okraj mora svoj poseben volilen odbor imeti, ker je popolnoma nemogoče, da bi en odbor delal za vso slovensko deželo na Štajarskem; nikoli ne bi mogel poznati tak odbor dosti vrednih mož v vsakem okraju. Dober pa je nasvet iz Maribora, da bi vsak volilni odbor vsakega okraja naznanil po „Novicah“ in po „Slovcu“ svoje predloge za volitve, pa

ne le po časnikih, temoč tudi na druge načine je bo treba naznanjevati.

Volilni odbor bo tedaj imel pretehtati prvič posestnike velikih zemljišč. Kar se tiče teh, ni nam treba obupati, zakaj, skrbjeno je za to, da imamo v vsakem okraju saj nekoliko slovenskih kmetov, ki plačujejo 60 gold. letne štibre. Teh se bo treba najbolj držati, in skrbeti, da bodo izvoljeni; domoljubnih grajščakov premalo poznam na slovenskem Štajarskem. Če pa ne bi bili sposobni taki kmetje, naj si izvolijo druge sposobne in domoljubne poslance, ker prosto je vsakemu oddelku volilcev, izvoliti si kogar koli za poslanca, če ima le sposobnosti za občinskega odbornika v tem okraju. Sploh se bo moralo tudi gledati, da bo kolikor mogoče izvoljenih na sedežu okrajne uradnice doma ali saj ne daleč od tega sedeža, ker se ne morejo lahko udeležiti vsake seje oddaljeni poslanci. Pri tem se ne bodo smeli pozabiti sposobni in domoljubni duhovniki, uradniki, zdravniki, advokati, notarji itd., akoravno tisti po naši postavi nimajo v nobenem oddelku volilne pravice posebej, če niso po naključbi člani kakošnega volilnega oddelka, na primer: dekan ni volivec za okrajni zbor, če ne plačuje 60 gld. štibre od uživane in lastne zemlje. Zdravnik, čeravno trojni doktor, tudi ni volivec, če ni morebiti po naključbi tudi posestnik tolike lastnine, da plačuje 60 gold. štibre. Vendar pa smejo ti gospodje biti izvoljeni, tedaj, izvolimo je, če so sposobni!

Za volitve drugega oddelka, namreč posestnikov velikih obrtnij in kupčij, ne bo se dalo po mojih mislih od slovenske narodne stranke dosti opraviti. Tedaj tudi ne vem kaj splošnega nasvetovati. Če bodo med temi volivci tu in tam sposobni narodni možje, naj se stori za njih volitev, kolikor je mogoče.

V tretjem oddelku bodo volili mesta in trgi. Število poslancev se mora razdeliti med nje v vsakem okraju po razmeri prebivalcev vsakega mesta in trga, pa tako, da izvoli vsako mesto in vsaki trg po mogočnosti saj enega poslanca. Tisti poslanci bodo izvoljeni v vsakem mestu in trgu posebej od mestnega ali trškega odbora. Za te volitve se tedaj ne more drugače skrbeti, nego če se nagovarjajo in prepričajo mestni in trški zastopniki, da izvolijo tega ali unega sposobnega moža.

Najbolj važen za nas Slovence je četrti oddelek, namreč vesí. Tam je pri nas toliko tisoč duš, kolikor je na primer posamesnih velikih obrtnikov in kupcev v vsakem okraju; tedaj tisoč kmečkih duš veljá toliko, kolikor veljá en sam véliki obrtnik ali kupec. Lepa razmera za nas! Četrti oddelek izvoli svoje okrajne poslance po svojih občinskih županih, po večih občinah se izvolijo še drugi volivci po razmeri; al vendar se sme reči, da imajo naši župani oblast v rokah, okrajne poslance, to je, njih četrtino izvoliti. Tu je treba dobrega nauka, da ne bomo naših Lohningerjev in Feyrer-jev še tudi izvolili za okrajne poslance. Menda se bo dalo nekaj opraviti, če se zbirajo ti volivci (župani) saj enok pred volitvijo, in če se zmenijo, koga hočejo izvoliti. Takega predtečnega zbora bo treba v vsakem okraju, ako nočemo biti prenačljivi pri volitvah.

Postava navaja še druge primerljive, kaj je namreč treba storiti, če ni toliko volivcev pri posestnikih velikih zemljišč, ali obrtnij in kupčij, kolikor poslancev bi moralo biti od njih izvoljenih; prišla so že tudi razjasnila od c. k. namestnije in od deželnega odbora o nekaterih manj razumljivih §§. volilne postave; vse to bode moral dobro pogledati volilni odbor, ali bo mogel kaj rabiti v svojem okraju ali ne.

(Kon. prih.)

*) Vsakrat dobro došlo! Lepo prosimo. Več pismeno. Vred.